

„Istenem, miért hagytál el?”

Spiritualitás és a visszaéléssel való bánásmód

A szerző tanulmányában a kiskorúak egyházi személyek által elkövetett szexuális bántalmazásának hátterét igyekszik megvilágítani, illetve feltárni lehetséges okokat, és megfogalmazni a gyógyuláshoz, megelőzéshez szükséges kérdéseket és feladatokat. Az áldozatokkal való szolidaritást sürgető, spirituális érzékenységu írás sorra veszi az egyház gondolkodás- és működés módjának több problémás és visszás, megváltoztatandó elemét, melyek szinte észrevétlenül és kezeletlenül vezethettek-vezethetnek szexuális visszaélésekhez.

Kulcsszavak: szexuális bántalmazás, kiskorúak, egyház, papok, spirituális trauma, vármentalitás, megtérés.

A szexuális visszaélések egyik áldozata *Ferenc pápával* találkozáva mély szomorúsággal és kétségbeeséssel ezt mondta: „Jézusnál ott volt az anyja, amikor szenvedése útjára lépett és meghalt. Az én anyám, az egyház, cserben hagyott fájdalomban és magányomban.” E mondatból némiképp felismerhető, mennyire szörnyű a szexuális visszaélés, és hogy mitől speciális az egyházon belüli szexuális visszaélés a kiskorúakkal szemben, s hogy az egyháznak és különösen a felelősöknek min kellene változtatniuk.

Itt lép be a képbe a spirituális-vallási dimenzió, amely egészen egyedi jelentőségre tesz szert, ha a visszaélés elkövetője klerikus. Ha valakit a saját apja bántalmaz, akkor még mindig van valaki más, akihez segítségért fordulhat: Istenhez. De ha egy pap követ el visszaélést, aki hivatalánál fogva képviseli Istent, és akiről a teológia azt mondja, hogy „*alter Christus*” (másik Krisztus), akkor elhomályosul az istenkép, az ember mély szakadékhoz hasonló sötétségbe és magányba zuhanhat. Ez előfordulhat akkor is, ha nem klerikus követte el a visszaélést, de ebben az esetben ez más, súlyos minőséget ölt, különösen azoknál, akik számára a hit, a liturgia és az istenkapcsolat fontos volt. Sok érintett esetében tartósan sérült vagy teljesen elpusztult annak lehetősége, hogy Istenben higgyen, vagy rábízza magát.

AZ ÁLDOZATOK: SZEMSZÖGÜK ÉS SZENVEDÉSEIK

Azok az emberek, akiknek az egyház képviselői kimondhatatlan szenvedéseket okoztak, s akik erről beszélnek, és ezért meghallgatáson kell részt venniük, nemritkán még elutasításra is találhatnak, vagy szemükre vetik, hogy békétlenséget szítanak, és jobb lenne, ha inkább eltűnnének. A spirituális trauma veszélye – a lelki és a testi trauma mellett – ettől még nagyobb lesz. Úgy tűnik, ennek hordereje sok egyházi ember és a felelősséget viselők számára nem teljesen világos. Pedig azt feltételeznénk, hogy különösen azok, akik hivataluknál fogva az evangéliumot hirdetik és magyarázzák, elsőként gondolnak arra, hogy bizonyos életesemények – ebben az esetben egy súlyos trauma – mennyire érintik

és megterhelik egy hívő ember spirituális lényegét. Megdöbbenő, hogy ez nyilvánvalóan mennyire nem így van. De ez talán megmagyarázza azt, hogy a püspökök és tartományfőnökök miért nyilatkoznak többet a visszaélés egyházpolitikai, egyházi és pszichológiai szempontjairól, mint a spirituális vagy teológiai vonatkozásairól.

Ezért nem csoda, hogy az áldozatok az egyházat, ahogyan az a bántalmazások feljelenítésére reagál, nem „szeretetteli anyának” (jellemző módon ezzel kezdődik Ferenc pápa *motu proprio* dokumentuma, amelyben a püspökök és tartományfőnökök lelkére köti, hogy ők is felelősséget viselnek a visszaélések feltárásában és megakadályozásában), hanem számító intézménynek élék meg.

AZ EGYHÁZ: SZENT ÉS TELE BŰNÖSÖKKEL

Az egyházat azért alapították, és Ura, Jézus Krisztus azt a hivatást adta neki, hogy az örömhírt hirdesse: Isten szereti az embereket, irgalmas, és mindent megtesz, hogy megváltsa őket, Fiában még életét is adja értük. Ezt a megbízást az elmúlt kétezer év alatt számtalan ember teljesítette, hozzájárulva, hogy az egyház a szegények, a betegek és a különösen sérülékenyek szolgálatában a megváltás csodálatos szentsége lehetett. Ugyanezzel a lélegzettel azonban azt is ki kell mondani, hogy az egyházban mindig voltak olyan emberek, akik épp az ellenkezőjét tették annak, amit ők maguk, az egyház és Jézus hirdetett. A pápák nem véletlenül imádkoztak az elmúlt évtizedekben ismételt és nyomatékosan az egyház képviselői által elkövetett bűnök megbocsátásáért.

A MEGTÉRÉS: JÉZUS KÖVETELÉSE ÉS FELHÍVÁSA

Megrázó és szívszorító a szembenézés a kiskorúak ellen papok által elkövetett szexuális bántalmazásokkal. Szexről és erőszakról van szó, a bizalommal való visszaélésről, tönkretett életekről és álszentségről – és mindez az egyház kebelén. Bizonyos értelemben érthető, ha valaki menekül e témáktól, mivel személyes és intézményes „katyvaszról” van szó. De nemcsak a modern pszichológia, hanem már maga Jézus és utána sok lelki mester is utalt az elfojtás előre nem látható és tragikus következményeire: aki nem néz szembe saját sötét oldalával, azt ez előbb vagy utóbb annál hevesebben fogja utolérni. A *Spotlight – Egy nyomozás részletei* című film, amely bostoni papok által elkövetett visszaélések évtizedes eltusolását bélyegzi meg, nagyon szemléletesen mutatja be ezt a mechanizmust.

Le kell szögezni, hogy a kiskorúakkal szemben elkövetett szexuális visszaélés a világon mindenhol előfordul.¹ Akkor is, ha erről sok helyen nincsenek számok, a Hittani Kongregációnak, tehát az egyház vezetésén belül annak a hatóságnak az állásfoglalásaiból, amely a megvádolt papok ellen lefolytatja a büntetőpereket, az derül ki, hogy az ilyen jellegű visszaélések minden helyi egyházban előfordulnak. Az a máig gyakran emlegetett érv, hogy nevezetesen a kiskorúak ellen elkövetett szexuális erőszak a hanyatló nyugati egyházak problémája lenne, bizonyítottan téves és félrevezető. Eltereli a figyelmet arról, hogy az egyház életében léteznek olyan nyilvánvaló tényezők, amelyek a visszaélésnek vagy kedveznek,

1 Vö. ehhez: B. BÖHM – J. FEGERT ÉS MÁSOK: Child Sexual Abuse in the Context of the Roman Catholic Church. A Review of Literature from 1981–2013, *Journal of Child Sexual Abuse*, 23 (2014), 635–656.

vagy akadályozzák, illetve megakadályozzák feltárását és megbüntetését. Ha globális nézőpontból közelítünk e témához, az derül ki, hogy a katolikus egyház a világot körülölelő olyan hitközösség, amely ugyan sokszínű és sokrétű, de a hétköznapi gyakorlatban mindenütt nagy hasonlóságokat mutat, és azonos elemei vannak.²

Természetesen nem könnyű, ha ilyen sok rossznak és szenvedésnek kell kitenni magunkat. Ez különösen akkor érvényes, ha valaki nem érzi magát személyesen felelősnek. De a papokat és püspököket a világon mindenütt a jóval és rosszal azonosítják, amely az egyházban történik, és ahogyan testvéreik cselekszenek. Sokkal inkább Krisztus és egyháza képviselőinek tekintik őket, mint amennyire ez a papok hétköznapijaiban normális esetben megjelenik – hiszen a papok teológiai önértelmezésük folytán is azok. Minél távolabb vannak az emberek az egyháztól, annál inkább látják egyforma, monolitikus egységnek. Ez az egyik oka annak, hogy miért hull vissza az összes papra és az egyházra minden olyan bánalmazás, amelyet egy pap követett el.

A PAPOK: ÁLLAPOTUK, KÉPZÉSÜK

Abban a kérdésben, hogy mi a különleges a katolikus papok által elkövetett visszaélésekben, nyilvánvalóan nem lehet szó csak magáról a papi szerepről, közvetítő funkciójáról és spirituális, illetve tényleges hatalmáról. Hiszen mindez többé-kevésbé ugyanúgy fellelhető az iszlám vallási méltóságainál – vegyük csak a nagy-britanniai madraszaiskolákban elkövetett visszaélések borzasztó számát –, a buddhizmusban, a hinduizmusban, a zsidóságnál vagy a természeti vallásokban is. A kötelező cölibátus sem a latin rítusú katolikus egyház egyedüli jellemzője, mivel néhány más vallásban és azok alcsoportjaiban is vannak cölibátusban élő papok, szerzetesek és apácák.³ Részletesebben szemlélve a következő elemek egyike sem csak a katolikus egyházban vagy a klerikusoknál fordul elő, de vélhetően ezek összetétele jellemző rájuk.

1. A saját szexualitás kezelése

Mindenki számára folyamatos kihívást jelent saját szexualitásának a kezelése. Sok pap, aki megígéri, hogy cölibátusban fog élni, nem részesül kellő emberi és lelki kísérésben. Ez a komoly alkalmassági eljárástól a képzési egységek modulokból álló rendszerén át, amelyekben mindig az éppen következő fejlődési lépést kell megtenni, egészen a pappá szentelés után nyújtott, hordozni képes szakmai és lelki kísérésig terjedne. Így a papok nem tanulnak meg egészséges és integratív módon bánni szexuális, érzelmi és kapcsolati szükségleteikkel. A papok képzésére vonatkozó legmagasabb szintű és egyértelmű rendelkezések ellenére – amelyek újfent hangsúlyosan szerepelnek a Klérus Kongregáció 2016. december 8-án megjelentetett, *Ratio fundamentalis* című dokumentumában – az emberi

2 Vö. CH. J. SCICLUNA – H. ZOLLNER – D. J. AYOTTE: *A gyógyulás és megújulás felé. Szimpózium a szexuális gyermekbántalmazásokról*, Róma, Gergely Egyetem, JTMR Faludi Ferenc Akadémia–L'Harmattan, Budapest, 2012. ■ 3 A statisztikai felmérésekből – mind a két John Jay-jelentésből (USA), mind az ausztráliai Royal Commission számaiból – az derül ki, hogy a különböző keresztény felekezetek vagy közösségek klérusa, muszlim imámok és rabbik által elkövetett visszaélések aránya körülbelül összehasonlítható.

érettség de facto alakítása a jövődő szerzetesek és papok képzésére irányuló kurzusokban csak alárendelt szerepet játszik. Ha belegondolunk, hogy a hivatásbeli válságokat nagyrészt az okozza, hogy valaki szerelmes lesz, és aztán észreveszi – saját bevallása szerint gyakran először –, hogy kapcsolatra és családra vágyik, akkor kész csoda, hogy a képzések felelősei nem szánnak időt és energiát arra, ahol, úgy tűnik, a legnagyobb a szükség.⁴ A mélylélektan ezzel kapcsolatban az elfojtás védekező mechanizmusairól és az életfontosságú impulzusok tagadásáról beszél. Spirituálisan értelmezve ezt *akédiának* és *inertiának* – hanyagságnak és tunyaságnak – lehetne nevezni. E ponton még azt az állítást is megengedhetjük, hogy a felelősök részéről annak megtagadása, hogy a lelki tapasztalatokat és emberi folyamatokat komolyan vegyék, és kézenfekvő döntéseket hozzanak, közvetlenül és közvetetten is átvevődik azokra, akiknek a kiképzése zajlik.

Az ilyen elfojtási folyamatok esetén az a veszély áll fenn, hogy az ember azt, amit elutasított vagy elátkozott – a mi esetünkben a szexuális vágyat, sok más el nem fogadott szükséglettel együtt –, cselekvéssel fogja levezetni: aktív vagy passzív ellenállást tanúsít mindazzal szemben, ami a témát érinti, vagy az azzal való foglalkozást igényelné; vagy oly módon, hogy kontrollálatlanul kiéli, többek között ott, ahol a legkevesebb ellenállás várható – a mi esetünkben gyermekekkel és fiatalokkal. Idekívánkozik még legalább két témakör, amelyekre közelebbről is ki kell térni: egyrészt azok a speciális kihívások, amelyekkel a homoszexuális papjelöltek és papok találkoznak, másrészt a kommunikáció és a kapcsolatteremtés digitalizációja és a pornográfia használata az interneten.

2. A papi hivatal értelmezése a katolikus egyházban

Az, ahogyan a papi hivatalt és a papi szerepet a katolikus egyházban értelmezik, szintén meghatározó módon hozzájárul ahhoz, ha a papok kiskorúakkal szemben visszaéléseket követnek el, és ezek leleplezésére túlságosan későn kerül sor. A világ sok részén, így a mi szélességi köreinken is némely csoportosulásnál máig úgy tekintenek a papokra, mint Isten érinthetetlen küldöttjeire, akiket – többé-kevésbé Istentől levezethető módon – különleges hatalom, tekintély és vezetői meghatalmazás illet meg. Az ilyen papkép, amelynél a kultikus-szagrális elem áll az előtérben, a hívők részéről hódolattal teli és érinthetetlen idealizáláshoz vezethet, ami csak nehezen vagy egyáltalán nem teszi lehetővé egy pap kritizálását vagy akár annak elképzelését, hogy a pap valami rosszat is tehetne.

Ez némileg megmagyarázza azt, ami az egyházon kívül állók számára ma felfoghatatlannak tűnik. Az áldozatok gyakran úgy beszélnek magukról, hogy ők azok – és nem a pap –, akik rossznak és piszkosnak érezhetik magukat, ha szexuális kapcsolatra került sor. Mások a papok irántuk tanúsított testi és érzelmi odafordulását olyasminek élték meg, ami kiemelte és egyedivé tette őket, s ami által ők is a „papi szférákba” emelkedhettek. Ha választ keresünk arra, hogy sok érintett éveken és évtizedeken keresztül miért nem tudott beszélni a visszaélésről, akkor ennek egyik kulcsa a lelkiismereti konfliktus, és annak feloldhatatlan dilemmája, hogy önmagukat egyrészt egy kezelhetetlen erőszakos

⁴ Lásd ehhez még a Német Püspöki Konferencia által elrendelt vizsgálatot a visszaélésekkel kapcsolatban, a legigondozásról szóló németországi kutatást (*Seelsorgestudie*), valamint az első adatokat egy sor nemzetközi kutatásból, amelyeket a Pápai Gergely Egyetem Centre for Child Protection központja végez.

cselekedet áldozatának érzik, miközben annak túlságosan nagy terhét hordozzák, hogy ezzel a kegyetlenséggel egy pap hibáztatható. Ehhez még azt is figyelembe kell venni, hogy a szexuális erőszak sok áldozata, például ministránsok, ifjúsági vezetők vagy akár bentlakásos intézmények lakói közel álltak az ellenük visszaélést elkövető papokhoz. Ezek az áldozatok gyakran különösen buzgók voltak, telve bizalommal – és ezzel a bizalmukkal éltek vissza mások, és ezt törték össze.

Ha valaki gyerekkorában és fiatalkorában, valamint papjelöltként megtanulta, és azt látta, hogy egy pap érinthetetlen, az könnyen magától értetődőnek tekintheti, hogy senkivel szemben sem kell igazolnia magát. Ha valaki szakrális hatalommal van felruházva, az elveheti, amit akar. Az ilyen hozzáállás legalábbis részben magyarázatul szolgál arra, hogy azok a papok, akik gyermekeket és fiatalokat bántalmaztak, ezt miért tagadják teljesen, vagy miért értelmezik át magukat áldozatokká vagy segítőké („elcsábított”/„tetszett neki”), és gyakran miért nem látszik rajtuk, hogy megérteneék az általuk okozott szenvedést.

Némely papjelölnél megfigyelhető, hogy a szeminarista- vagy papi létet úgy tekinti, mint egy szokványos foglalkozást, vagyis a hivatali idő után „magánéletükben” olyan dolgokat tesznek, amelyek a papi léttel nem egyeztethetők össze. Úgy látszik, a hivatal előjogaira, hatalmára és szépségére törekszenek, de nem hajlandók megfizetni ennek az árát, amelyről az evangélium beszél: a szegénységgel, a nőtlenséggel, az engedelmisséggel és általában véve életük elvesztésével Jézusért. Ez nagy kockázatokat rejt magában mind az egyes papok számára, akik aztán bizonyos körülmények között mindenféle visszaélést követhetnek el, mind a közösségek, az egyházmegyéék és az egyház számára.

3. A vármentálisitás

Végül annak a sajátosan katolikus keveréknek, amely a visszaélést lehetővé teszi, és megakadályozza leleplezését, egy további összetevője az egyszerűen vármentálisitásnak nevezhető hozzáállás. Mindent „maguk között” és a nyilvánosság kizárásával akarnak elrendezni, mert féltik saját jó hírüket, miközben elfelejtik az áldozatok szenvedését (akiket el kell némitani) és a médiavilág egyik törvényét, amely így szól: „Előbb vagy utóbb úgymis napvilágra jut. Vedd magad kézbe tetteid irányítását, ismerd be a kudarcot, őszintén kérj bocsánatot, és akkor hinni fognak neked.”

Itt gyakran szerepet játszik a püspök papjaihoz fűződő különleges kapcsolata és felelősségének egyoldalú értelmezése. Egyrészt nem gondolnak bele, hogy az „atyi törődés” nemcsak a megbocsátást és az irgalmat, hanem az igazságos büntetést is magában foglalja. Másrészt ez annak a testületi szellemnek a kifejeződése, amely szerint a püspökök először az „övéik” védelmére gondolnak, s nem a gyengék és rászorulóknak javával törődnek. Csak mellékesen említenék meg, hogy a visszaélések elkövetői közül sokan nagyon ügyesen kihúzzák a nyakukat a hurokból, és manipulálják elöljáróikat, akik nagyon szívesen elhiszik, amit ígérnek nekik („Soha többé nem fogok ilyet tenni”), és aztán a tettesekkel szemben a (félreértett) irgalmasságot gyakorolják. Az állítólagos logikának megfelelően nem vonnak be szakértő külső segítséget, hanem úgy gondolják, saját eszközeikkel és stratégiáikkal megoldásra juthatnak. Így bezárkóznak saját váraikba, és figyelmen kívül hagyják, hogy különösen az olyan zárt egyházi rendszerekben, mint Írországból, az ausztráliai vagy

egyesült államokbeli külön egyházi világokban – ott, ahol az egyház a születéstől a halálig mindent meghatározott – fordultak elő a visszaélések rémisztő gyakorisággal és időtartammal.

Hasonlóan érvényes ez néhány olyan kongregációra és új egyházi közösségre, amely röviddel a II. vatikáni zsinat előtt vagy után jött létre, és amely a belépések viszonylag nagy száma miatt is sok éven keresztül az egyház nagy reménységének számított. A legutóbbi években azonban kiderült, hogy egy sor csoportosulásnál – amelyek közül sokban a konzervatív egyházi szemlélet a liturgia és a teológia hagyományos formáival kapcsolódik össze – a visszaélések súlyos és változatos formái fordultak elő. Ennek legismertebb példái közé tartozik – sajnos ez messze nem az összes! – a Krisztus Légiója (mexikói alapítás); a Nyolc Boldogság Közösség (francia alapítás); a Comunità Missionaria di Villaregia Észak-Olaszországban, a Sodalitium Christianae Vitae (főleg Peruban), valamint Fernando Karadima pap köre Santiago de Chilében. Ez nem mindenhol járt kiskorúak szexuális bántalmazásával, hanem a rájuk bízottakkal, például novíciusokkal (novíciákkal) vagy egyetemistákkal szemben elkövetett szexuális visszaélésekről volt szó. Az engedelmességi fogadalomra és a szigorú vallási gyakorlatra hivatkozva szélsőséges függőségi viszonyokat teremtettek, amelyek közt a kritika minden formája tilos volt és büntetésben részesült. Nem tartották be az egyházi hagyomány (!) olyan fontos szabályait, mint a *forum internum* (belső fórum) és a *forum externum* (külső fórum) szétválasztása, nem is beszélve a bűnbocsánat szentségével való visszaélésről (a gyónási titok megsértése, valamint az *absolutio complicitis*, tehát a bűntárs feloldozása a hatodik parancsolat megszegése esetén).

Külön fejezetet érdemelne az ebben az összefüggésben az alapítók. Némelyiket szexuális visszaélés, pénzügyi szabálytalanságok és lelkiismereti kényszer alkalmazása miatt kizárták közösségéből, és egészen a kiközösítésig terjedő egyházi büntetéssel sújtották. Ezek az emberek gyakran évtizedeken keresztül uralkodhattak személyek és intézmények fölött, és senki sem merte kétségbe vonni lelkileg megindokolt abszolút hatalmukat és mindenre jogot formáló hozzáállásukat. Mivel nem voltak működő ellenőrző szervek, nem létezett a *checks and balances* (fékek és egyensúlyok) rendszere, azt tehettek, amit akartak. Ezek a személyek nem mind (voltak) papok, ami ismét rámutat a mélyebben húzódó problémákra: ahol egy (egyházi) közeg bezárkózik, és megbélyegzi a nyílt vitákat, valamint a tanulási és fejlődési folyamatokat, a visszaélés veszélye hatványozottan megnövekszik.

A nem egyértelmű vezetési struktúrák és az összezavaró hierarchikus folyamatok, amelyek vákuumot hoznak létre, és bizonyos mértékig a vármentalitás ellenpólusát jelentik, szintén kedveznek a visszaélés lehetőségeinek. Erre utalt például az úgynevezett Deetman-jelentés, amely a hollandiai katolikus egyházban történt visszaélésekről ír. Meglepő, hogy a botrány során a visszaélésekkel kapcsolatban hány megoldatlan eljárási kérdés került napvilágra. A sok közül csak egy példa a püspökök és tartományfőnökök felelőségének tisztázása a papok hibás magatartásáért, illetve az előjárói köteleességek elhanyagolásáért. E témáról „*bishops' accountability*” [a püspökök elszámoltathatósága] címszó alatt évek óta vitatkoznak főleg angolszász nyelvterületen.

Ha hiányzik az egyértelmű hatáskör, akkor mindenki mossa a kezét. Tehát sem a vár, sem a kaotikusan nyitott terep nem elérendő cél. Éppen ott van szükség tekintélyre és vezetésre, ahol az emberi élet védelméről van szó. Mindazonáltal az ezzel összekapcsolódó hatalomnak külső kontrollra van szüksége, és olyan belső hozzáállásra, amely a hivatalt

vagy pozíciót csakugyan Jézusnak megfelelően értelmezi: „Aki közületek a legnagyobb, legyen a szolgátok.”

MINDNYÁJAN KÖZÖSEN: KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK

Egy olyan társadalomban, amelyben az egyik legnagyobb értéknek számít a hitelesség, a visszaélésekkel kapcsolatos válság ezzel a döntő kérdéssel szembesít: hajlandók vagyunk-e átgondolni, milyen módon alkotjuk az egyházat? Mindaddig, amíg védekezünk ez ellen, mindaddig, amíg elfojtjuk az elkövetett igazságtalanságot és szerencsétlenséget, mindaddig, amíg úgy gondoljuk, hogy a botrányok után minél hamarabb visszatérhetünk a „tulajdonképpen” lelkipásztori munkához, addig tekintetünk csak önmagunkra szegeződik, és apostoli energiánkat és kreativitásunkat blokkolja. XVI. Benedek pápa, aki következetesen járt el még a nagyon ismert visszaélők ellen is, lemondásával egyedülálló jelet adott a(z egyházi) hatalommal való bánásmódra vonatkozóan. Ferenc pápa pedig fáradhatatlanul ostromozza a klerikalizmus, a karrierizmus és a kényelmes életmód betegségeit, s az evangélium egyszerűségéhez és közvetlenségéhez való megtérésről beszél.

A visszaélések áldozatai spirituális traumájának egyházi okaival és hatásaival kapcsolatban ilyen kérdések hangzanak el: Hogyan kellene napjainkban az evangéliumnak megfelelően meghatározni az utasítások hierarchiáját és a hivatal gyakorlását? Hogyan egészíthetik ki egymást a nők és a férfiak a hatalom eltérő értelmezése és kezelése terén? Mit tanulhatunk abból, amit a társadalomban és a gazdaságban *corporate governance*-nek (vállalatirányítás) és *compliance*-nek (törvényi megfelelés) hívnak, az igazán közös felelősség és az egyházi struktúra ellenőrizhető kontrollmechanizmusai érdekében? Mi tartozik ténylegesen a papi lét magjához, és mit kellene átadni a munkatársaknak abból a vezetői hatalomból, amely a papokat a plébániákon és más intézményekben megilleti? Hogyan lehetne begyakorolni személyes és közösségi szinten a lelkek megkülönböztetését, tehát azt az igényes folyamatot, amely segít meggyőző utat találni a „vár” és a „kaotikus terep” között? Hogyan tanulhatják meg a püspökök és a tartományfőnökök a döntések mérlegelését és megfelelő időben való meghozatalát? Hogyan nézzen ki a jövőendő papok és szerzetesek képzése? Mennyit fektetnek be napjainkban a képzések felelőseinek képzésébe?

Már itt is megmutatkozik, hogy az egyház felelősei, de sok „egyszerű” keresztény is nehéznek találja, hogy Jézusban bizzon, és szavainak higgyen: „az igazság szabaddá tesz titeket”. Nem könnyű szembenézni a kendőzetlen igazsággal. Ehhez bátorság kell, és akarat, hogy az ember szembesüljön a valósággal, még akkor is, ha az annyira felkavaró és fájdalmas. Pedig jól illene a keresztényekhez, hogy éppen a nehéz időkben s a személyes és intézményes kudarc tekintetében jobban bízzanak Istenben, mint önmagukban. Ha valaki egy ilyen helyzetben kinyitja a szemét, megnyitja értelmét és szívét, az nemcsak azt ismerheti fel, hogyan áll ő maga és a másik az emberséggel és a lelkiakkal. Akkor megnyílik a megtérés és megbocsátás kegyelme előtt is, amelynek ígérete mindazoknak szól, akik kudarcukat és bűnüket őszintén beismerik. Ez azt is jelenti, hogy az ember kiteszi magát a szegénynek, a csüggedtségnek, a kételynek és a bizalmatlanságnak. Mindezek nehezen elviselhetők. Ha azonban valaki a megváltó Jézus Krisztusba vetett hitben ezt el tudja fogadni, és ha valaki ilyenkor a hívek közösségében támaszra lel, az segítségül megkapja a Szentlelket. Az ilyen hozzáállás megnyitja azt a teret, amelyben az ember sötét mélységei

és a lelki vigasztalanság (ahogyan *Szent Ignác* mondaná) áthatolhatóvá válik, és a kegyelem segítségével enyhülést kap, vagy akár meg is gyógyítható. Mert az is megtörténik, hogy még e mérhetetlen szenvedés után, a kétségbeesés és az öngyilkosság határán, évek és évtizedek óta tartó depresszió és fájdalom után is hozzáférnek a remény és az élet forrásához. Ezek az emberek, akik – mondhatni – megjárták a poklokat, Jézus Krisztus megváltó erejének hiteles tanúi. Sokan, akik egy ilyen, remegve és az ismételt traumatizálódás veszélye árán előadott életvallomásnál ott voltak, később arról számoltak be, hogy ebben Jézus szenvedésének, halálának és feltámadásának az értelme nyílt meg előttük újonnan. Amennyiben az egyház az áldozatok szavát és tanúvallomását – azokét, akik a megbékélés ilyen útján képesek voltak járni, és azokét, akik ezt nem élték át – süketen fogadja, nem csak azokat sérti meg újra, akik az egyház képviselői miatt már úgyis különösen szenvedtek. Magát is megfosztja attól a lehetőségtől, hogy bűne elismerésével megtisztuljon, és kizárja azokat, akik különösen összekapcsolódnak Jézus sorsával.

Miért állítja Isten ebbe a helyzetbe egyházát? Milyen hívást küld a történelem Ura a jelenkori botrányokkal és válságokkal? Mit akar mondani ezzel a keresztényeknek? Nyilvánvalóan azt, hogy érkezzenek meg a valóságba, tudatosítsák magukban az áldozatok kimondhatatlan szenvedését, és azt, hogy belekeveredtünk a gonoszság hatóerejébe. Senki sem tudja teljesen legyőzni a gonoszságot, a kiskorúakkal való visszaélés gonoszságát sem – ez a helyzet végzetes félreértelmezése lenne –, de sokat lehet tenni azért, hogy a visszaélések kockázatát a lehető legcsekélyebb szinten tartsák. Hiszen végső soron egy szerető szívű anya is mindent megtenne annak érdekében, hogy megvédje⁵ fiát vagy lányát a szerencsétlenségtől, és nem hagyja őket cserben.

Fordította: Varga Judit

A szerző jezsuita szerzetes pap, a Pápai Gergely Egyetem pszichológiaprofesszora, a Centre for Child Protection vezetője.

A tanulmány eredetileg a Geist & Leben című folyóiratban jelent meg: 90 (2017), 2, 167–175.

5 A megelőzés feltételeiről és lehetőségeiről vö. S. WITTE – B. BÖHM ET AL.: E-Learning Curriculum Prävention von sexuellem Kindesmissbrauch für pastorale Berufe. Forschungsergebnisse, *Nervenheilkunde*, 34 (2015), 547–554. K. A. FUCHS – H. ZOLLNER: Prävention in der katholischen Kirche. Drei Beispiele aus der Praxis katholischer Institutionen, in J. FEGERT – M. WOLFF (szerk.): *Sexueller Missbrauch in Institutionen. Entstehungsbedingungen, Prävention und Intervention*, Weinheim–Basel, 2015.

Hans Zollner SJ: „My God, why have you forsaken me?” **Spirituality and dealing with abuse.** *In his study, the author aims to shed light on the background of sexual abuse committed by clergy against minors, as well as to explore the possible reasons and formulate the questions and tasks necessary for healing and prevention. The article, written with great spiritual sensitivity, urges solidarity with the victims, enumerating several problematic and anomalous elements in the way the church thinks and operates, elements that have led and can still lead to sexual abuse, almost unnoticed and unattended, and therefore need to be changed.*

Keywords: *sexual abuse, minors, church, priests, spiritual trauma, fortress mentality, conversion.*

